

підготовки «Технологічна освіта», отримують естетичний розвиток, що в комплексі допомагає готувати майбутнього вчителя до впровадження дизайн-освіти в загальноосвітній школі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Даниленко В. Я. Основы дизайна : [учебное пособие] / Виктор Яковлевич Даниленко. – Харьков : ХДАДМ, 2003. – 18 с.
2. Марушак О. В. Дизайн як проектна складова підготовки майбутніх учителів технологій / О. В. Марушак, І. В. Горбенко, Д. К. Ключенок // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2014. – Вип. 38. – С. 339-344. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2014_38_73
3. Російсько-український словник-довідник з інженерної графіки, дизайну та архітектури : [навчальний посібник] / С. А. Антонович, Я. В. Василюшин, В. А. Шпільчак. – Львів: Світ, 2001. – 240 с.
4. Тименко В. П. Становлення академічної дизайн-освіти / Володимир Петрович Петренко // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка: науковий журнал. – Вип. 31 – Житомир, 2007 – 284 с.

Пацалюк О.

Науковий керівник – проф. Терещук Г. В.

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ СМАКІВ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ «ОСНОВИ ДЕКОРАТИВНО- УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА»

В умовах модернізації освітньої системи України, спрямованої на інтеграцію до європейського простору, особливої актуальності набувають завдання виховати українську інтелігенцію, якій був би притаманний високий рівень естетичної культури. Сформований естетичний смак відіграє ключову роль як для особистісного розвитку кожного індивіда, так і для зміцнення української державності на засадах національного мистецтва.

У зв'язку з цим виняткового значення набуває підготовка майбутніх учителів-технологій, ерудованих спеціалістів, фахівців нової генерації, які можуть адекватно сприймати та поцінувати національне мистецтво, зберігати традиції, примножувати духовні й матеріальні цінності власного народу. Відповідно – стрижневим завданням у сучасній педагогічній теорії і практиці постає формування естетичних смаків у майбутніх педагогів, особливо це стосується вчителів технологій, так як саме їм доведеться навчати та виховувати школярів, використовуючи як метод надбання народного декоративно-ужиткового мистецтва.

Мета статті: обґрунтувати підходи до осмислення сутності естетичного смаку: соціально-історичний, культурологічний та особистісний, та методи і засоби впливу на формування естетичного смаку.

Аналіз наукових досліджень дає змогу констатувати, що проблема естетичного виховання у педагогіці інтерпретується, передусім як реально існуюча можливість послідовного залучення особистості до системи естетичних цінностей. Це важливо, оскільки естетичні цінності розповсюджуються у структурі суспільних відносин по-різному: засоби масової інформації, твори мистецтва, етнокультурні традиції, побут, які до деякої міри передають уявлення і поняття прекрасного, акумульовані в суспільній свідомості емоції, почуття та переживання, пов'язані із еталонами краси у сфері навколишнього, взаємин між людьми, мистецтва, навчання і творчості.

Естетична вихованість, як наукова категорія на сьогодні трактується як органічна єдність «...розвинених природних сил, здібностей сприйняття, емоційного переживання, уяви, мислення і художньо-естетичної освіченості... немислима без розвиненого художнього смаку, здатності почування і оцінки досконалості або недосконалості, єдності чи протилежності змісту і форми в мистецтві і житті» [3].

Виявом естетичної вихованості в особистісному плані є естетичний смак як духовна категорія. Він вирізняється певною мірою осмислення естетичних позицій суспільства та інших людських якостей. При умові усвідомлення власного ставлення до світу естетичний смак може стати суб'єктивною позицією особистості, яка дає змогу встановлювати естетичну цінність предметів і явищ реального життя та їх відображення у мистецтві.

Загалом у трактуванні сутності естетичного смаку сучасна психолого-педагогічна наука виділяє три підходи: соціально-історичний, культурологічний та особистісний. І це логічно, оскільки з цих позицій ми можемо прослідкувати специфіку генези естетичного смаку.

Одним із найбільш поширених в сучасній науковій практиці є трактування поняття «естетичний смак» як *соціально-історичної категорії*. Естетичний смак людини за своєю природою тісно пов'язаний з культурною спадщиною багатовікового розвитку суспільства. З цієї т.з. естетичний смак є відображенням суспільної практики. Його становлення залежало від зовнішніх чинників впливу, а саме: накопичених знань, уявлень, сформованих на певному історичному етапі розвитку кожного з суспільних формацій та покладених в основу естетичного ставлення до навколишньої дійсності, мистецтва.

Розглядаючи підходи до трактування сутності естетичного смаку як соціально-історичної категорії можна стверджувати: в історії розвитку суспільства знаходимо чимало прикладів того, як інтерпретувалася сутність естетичного смаку, вирішальна роль у його трактуванні відігравали суспільні здобутки, що формували світоглядні, релігійні, наукові, уявлення про це явище.

Трактування естетичного смаку як культурологічної категорії також доволі поширене у сучасній теорії і практиці і відображає бажання суспільства пов'язати це поняття з процесами художньої творчості. Дійсно – роль

естетичного смаку є особливо відчутною в системі художньо-творчої діяльності, так як у процесі культуротворчості естетичний смак має ряд важливих функцій: генерування художньо-естетичного задуму, його втілення, а також функціонування художніх творів як носіїв смакових надбань та переваг авторів цих творів. Це стосується будь якого виду мистецтва: образотворчого, декоративно-прикладного, музики, поезії тощо.

Найменш дослідженими, та, напевне, найбільш цікавим в сучасній теорії та практиці залишається трактування естетичного смаку як особистісної категорії. У науковій літературі частково розглянуто процеси, що відбуваються на рівні окремої особистості, певних вікових груп (діти дошкільного віку, школярі, студентська молодь). Вказану проблему порушує Світлана Тафінцева: «... результати досліджень свідчать, що вивченню та узагальненню досвіду із естетичного виховання студентської молоді приділено ще незначну увагу» [7; с. 281], тобто вказана проблема потребує подальших розвідок. У цьому ракурсі нас цікавить специфіка формування естетичних смаків майбутніх учителів технологій у ракурсі формування художньо-естетичної культури педагога засобами декоративно-ужиткового мистецтва.

Цей же автор вказує на відсутність критеріїв естетичної вихованості; Світлана Борисова, розглядаючи проблему фахової підготовки кваліфікованих педагогів вказує на те, що у вітчизняній педагогічній науці до цього часу були практично відсутні ґрунтовні дослідження такої складової професійної підготовки як художньо-проектна, а також формування художньо-естетичної культури вчителів технологій [1; с. 281]. Мирослав Пагута до недосліджених проблем відносить психолого-педагогічні аспекти підготовки майбутніх учителів технологій [6; с. 281].

Оскільки зміст виховання у ВНЗ у сучасній психолого-педагогічній літературі трактують як залучення молоді до культури та духовності, формування світоглядних ідей, поглядів та переконань на підґрунті цінностей вітчизняної та світової культури, то вартує виділити методи і засоби впливу на формування естетичного смаку майбутніх педагогів.

Найбільш оптимальним у цьому плані є зміст аудиторної діяльності, як цілісної педагогічної системи, яка забезпечує вплив на емоційно-почуттєву, ціннісно-мотиваційну, пізнавальну та практично-діяльну сферу естетичних смаків особистості. На думку Н. Мамчур «Розподіл форм, методів, засобів аудиторної роботи, який забезпечував вплив на структурні компоненти вихованості у студентів естетичних смаків, децю умовні, так як одні й ті самі методи можуть впливати на декілька компонентів досліджуваного феномена» [4; с. 25]. До різнобічних методів впливу автор відносить екскурсії, зустрічі, участі в майстер-класах, науково-дослідну студентську діяльність, практичну діяльність у царині декоративно-ужиткового мистецтва.

Особливим для формування естетичних смаків студентської молоді є педагогічна технологія формування засобами декоративно-ужиткового мистецтва. «Педагогічна технологія – сукупність педагогічних знань, методів, засобів оптимальної організації навчально-виховного процесу, які забезпечують вирішення освітніх та виховних завдань» [5; с. 7].

Складовими технології є форма її організації (індивідуальні, групові і колективні, масові), а також методи як способи впливу на особистість, прийоми та засоби формування. Основою технології є співпереживання, позитивне емоційне оцінювання, апелювання до самосвідомості та творчого ставлення вихованців до суспільних норм та цінностей.

Доцільними у формуванні естетичних смаків майбутніх учителів технологій є методи, виділені С. Гончаренко:

- методи різнобічного впливу на свідомість, почуття й волю учнів з метою формування їхніх поглядів і переконань (бесіда, лекція, диспут, приклад);
- методи організації діяльності й формування досвіду суспільної поведінки (педагогічна вимога, громадська думка, вправа, привчання, створення виховних ситуацій);
- методи регулювання, корекції, стимулювання позитивної поведінки й діяльності вихованців (заохочення) [2].

Висновок: естетичні смаки особистості на сьогодні трактують, виходячи із сутності смаку та підходів до її усвідомлення: соціально-історичного, культурологічного та особистісного. Найменш дослідженою є остання категорія. Активні науково-педагогічні дослідження вказаної проблеми виділять педагогічні технології формування естетичних смаків у студентів, які поєднують у єдину систему різноманітні методи, прийоми та засоби, а також форми організації аудиторних занять.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борисова С. Особливості методики викладання курсу «Історія та морфологія народної творчості з практикумом». – [код доступу: http://drohobych.net/youngsc/AQGS/2013_6-2/pedagogy/20-26.pdf].
2. Гончаренко М. В. Проблеми естетичного виховання : нариси теорії / М. В. Гончаренко. – К. : Мистецтво, 1976. – 224 с.
3. Лихачов Б.Т. Педагогіка: Курс лекцій / Учеб. пособие для студентов педаг. уч. завед. и слушателей ИПК и ФПК. - 4-е изд., Перераб. и доп. – М.: Юрайт-М.-607с., 2001 – [код доступу: <http://ibib.ltd.ua/pedagogika-kurs-lectsiy-ucheb-posobie-dlya.html>]
4. Мамчур Н. С. Естетичний смак як складова естетичної культури майбутнього педагога / Н. С. Мамчур // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : Збірник наук. праць Уманського державного

педагогічного університету імені Павла Тичини / ред. кол. Н. С. Побірченко (гол. ред.) [та ін.]. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2010. – Вип. 32. – С. 22–28.

5. Мистецтво життєтворчості особистості особистості : Наук.-метод. посібник : у 2 ч. – Ч. 1 : Теорія і технологія життєтворчості. – К., 1997. – 237 с.
6. Пагула М. Психолого-педагогічні аспекти підготовки майбутніх учителів технологій до естетичного виховання учнів засобами етнодизайну. – [код доступу: drohobych.net/youngsc/AQGS/2013_4/pedagogy/202-211.pdf]
7. Тафінцева С. Критерії естетичної вихованості студентів педагогічного ВНЗ / С. Тафінцева // Вісник Львівського університету. Серія мист-во. – 2014. – Вип. 14. – С. 281-285.

Козьмін І.

Науковий керівник – доц. Мамус Г.М.

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО СПРИЙНЯТТЯ В СИСТЕМІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Реформування освіти в Україні ставить перед учителем технологій такі сучасні вимоги: володіти не лише необхідними знаннями й уміннями для успішної педагогічної професійної діяльності та засвоювати передовий досвід, а й проектувати та впроваджувати індивідуальні ідеї для самореалізації у творчій діяльності; розвивати потребу до самопізнання та самостійних дій, активізувати художньо-конструкторські здібності; розвивати естетичні потреби, уяву, смаки, сприйняття; удосконалювати свою майстерність шляхом експериментування з новими матеріалами, засобами, конструкціями, технологіями, техніками оздоблення тощо. Все вищезазначене є важливою умовою естетичного сприйняття студентів, які повинні на належному рівні навчитися розробляти документацію та виготовляти й художньо оформляти вироби.

Проблему естетичного сприйняття дійсності вивчають у виявленні власного стилю навчання, мислення, праці; у художньому сприйнятті творів образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва та дизайну; в процесі вивчення спеціальних дисциплін та у між предметних зв'язках тощо. Досягнуті позитивні результати. Однак, ці дослідження не виснажують основних питань формування естетичного сприйняття у процесі фахової підготовки майбутніх учителів технологій, оскільки не конкретизовано визначення самого поняття естетичного сприйняття, умови його формування у фаховій підготовці майбутніх педагогів; потребують вдосконалення загальновідомі методи, прийоми, засоби його розвитку.

Мета статті – обґрунтувати актуальність формування естетичного сприйняття дійсності як одну із важливих професійних якостей учителя технологій в сучасних умовах освітніх реформ.

Професійно працювати і разом з учнями творити за законами практичності, краси і досконалості є одним із важливих критеріїв підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності, зокрема й формуванні у них естетичного сприйняття дійсності. Тому значну увагу цьому приділено в Національній державній комплексній програмі естетичного виховання (1994 р.), Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті (2001 р.) та інших.

Теоретичні підходи до естетичного сприйняття, що мають глибокі історичні корені, привертати увагу багатьох вчених. Важливими є психолого-педагогічні дослідження механізмів процесу естетичного сприйняття дійсності Б. Ананьєва, В. Сухомлинського, М. Кагана, Л. Виготського, О. Леонтєва, П. Якобсона. Вирішенням проблем формування естетичного сприйняття в окремих галузях займалися вітчизняні фахівці: О. Пушонкова [4] (динаміка форм естетичного сприйняття), О. Наконечна [3] (щодо тлумачення естетичного сприйняття), Т. Міхова [2] (способи продуктивного формування естетичного сприйняття), О. Кайдановська [1] (емоційний аспект формування естетичного сприйняття) і ін.

Результат аналізу літературних джерел свідчить про важливість перегляду теоретичних засад щодо вдосконалення методики навчання технологій, а також врахування положень художньої педагогіки і учнівської творчості; уваги до вияву всесторонньо розвинутої особистості вчителя, рівня підвищення його освіченості в питаннях загальної і естетичної культури, набуття досвіду й професійних умінь практично-педагогічної естетичної діяльності із використанням сучасних індивідуальних підходів і методів навчання з опорою на графічне, образотворче, декоративне мистецтво. Отже, проблема формування естетичного сприйняття у майбутніх учителів технологій обумовлена необхідністю вирішення протиріччя між реальним рівнем його сформованості у процесі фахової підготовки та сучасними вимогами школи та науки.

Відповідно до вимог стандарту галузевої освіти для підготовки бакалавра напряму «Технологічна освіта» освітньо-кваліфікаційна характеристика випускника вищого навчального закладу є державним нормативним документом, в якому узагальнюється зміст освіти, тобто відображаються цілі освітньої та професійної підготовки, визначаються місце фахівця в структурі господарства держави і вимоги до його компетентності та інші соціально-важливі властивості та якості.

Відповідно до мети і завдань магістерської роботи та аналізу освітньо-кваліфікаційної характеристики виділено, що випускник повинен знати основи загальнотеоретичних дисциплін в обсязі необхідному для розв'язання педагогічних, творчих, науково-методичних і організаційно-управлінських, технологічних завдань; історію української та світової технологічної культури; теорію технологічної